

van dankbaarheid voor eigen land als men bedenkt hoe geheel anders het in dit opzicht bij ons is. Vaak moet ik terugdenken aan het bezoek dat ik verleden jaar-zomer bracht in een eenvoudig vissersgezin te Spakenburg, waar een boekenkast stond, gevuld met theologische werken, waarin de korte verklaring van Kok geheel aanwezig was, en de groote standaardwerken van onze gereformeerde dogmatici niet ontbraken. En ze werden gebruikt ook, dat bleek wel uit de gesprekken die ik met dezen man had. En deze gevallen zijn in Nederland geen uitzondering, maar regel, bij allen die kerkelijk meeleven.

In Amerika koopt men geen boeken. Het dagblad, dat geheel wereldsch gezind is, en de „neutrale“ magazines, weekbladen enz. worden gelezen en treft men in elk gezin aan, en dat is leetuur waarvan een verderfelijke invloed op het jonge geslacht uitgaat, waardoor de antithese niet meer gezien wordt en men hen, die nog uit de antithese leven willen in Amerika als spelbrekers beschouwt.

Onze indrukken van het amerikaansche gereformeerde leven vinden bevestiging in wat we lezen in een artikel van De J. P. de Jong, van Grand Rapids, die in het orgaan van de Geref. Mannenverenigingen op deze zelfde verschijnselen wees. Hij schrijft: „Het amerikaansche protestantisme is een zeer zacht gekneede religie geworden. Het heeft de meeste van zijn eigen overtuigingen verloren, zoodat er niets meer over bleef om voor te strijden. Voor velen zijn alle kerkengroepen volkomen gelijk. De waarheid, ook op het terrein van de christelijke leer, is relatief en moet alleen dan worden geleerd, wanneer het in de praktijk bewezen heeft waarde te hebben. De wereld kan gemakkelijk verbeterd worden, wanneer wij slechts allen in liefde te samen gaan. Deze slappe leer kon het volk niet inspireeren, met het gevolg, dat duizenden en miljoenen spotten met de stem der kerk of haar negeren. Er zijn dagen geweest, dat het protestantisme een agressieve en levende kracht was in deze wereld. Denk slechts aan wat Calvijn bij Gods genade heeft gewrocht in Geneve. Herinner u slechts hoe de Calvinisten zich verenigden rond Willem van Oranje en tot den dood gevochten hebben voor de vrijheid der Nederlanden. Laat ons terugdenken aan de dagen van de Puriteinen en de Pelgrims, die gezocht hebben een geestelijke gemeenschap te fundeeren aan de oevers van de Massachusettsbaai. En ook de laatste oorlog heeft opnieuw bewezen wat de kracht is van het gereformeerde geloof. In Nederland en in Hongarije waren de Calvinisten de ruggengraat van het verzet. Maar hier schijnen wij dit alles verloren te hebben.

Er is het gevaar dat wij geheel in den stroom van de rest van het amerikaansche protestantisme zullen meegaan. Er schijnt een groeiend tekort te zijn aan belangstelling voor de gereformeerde theologie. Het lezen en bestudeeren van solide boeken is bijna uitgestorven. Het jammerlijk slechte bezoek van vele vergaderingen bewijst hoe wij ons hebben gebogen onder den geest van dezen tijd. In onze kerken zijn we getuigen van een groeiende behoefte aan het zoeken van pret. Er schijnt slechts een klein begrip te zijn van onze verantwoordelijkheid tegenover God en de gemeenschap. De meesten zijn te zeer zelfgenoegzaam met de omstandigheden als ze nu zijn, dan dat ze aan een verandering denken, laat staan probeeren willen een verandering te bewerkstelligen. Hun houding herinnert aan die van Hezekia, die de boodschap van het komend oordeel over het huis van Juda ontving met deze woorden: „Het woord dat Jehovah heeft gesproken is goed, alleen dat het vrede zij in mijn dagen“. „Zoolang men een zekere vrede en welvaart geniet, is men onverschillig voor wat er met de volgende generatie gebeuren zal. De woorden van Lodewijk XVI: „Na ons de zondvloed“ zijn de hunne.....“

Deze ernstige diagnose van De Jong kan ons gereformeerde volk in Amerika beter helpen, dan het luchthartig oordeel van den heer Warnaar, die de z.g. „oecumenische“ synode in Grand Rapids bezocht, en slechts wist te spreken van een „bloeiend leven“ in de amerikaansche gereformeerde kerken. v. S.

LICHT IN DEN MIST.

De H. Hoeksema te Grand Rapids heeft in zijn blad „The Standard Bearer“ en in onze „Reformatie“ enkele opmerkingen ten beste gegeven over een uittaling in mijn referaat „De oude Strijd“ (gehouden op den dag van onze Theologische Hoogeschool).

Met waardeering en dankbaarheid heb ik zijn uittalingen gelezen. Hij noodigt mij uit tot een openlijke discussie over zijn verbondsbeschouwing, en zegt: „Zulk een discussie zou ten dienste van de waarheid kunnen strekken, en onze onderlinge verstandhouding kunnen bevorderen“. De Hoeksema belooft opname en vertaling daarvan in zijn blad. Zijn stuk eindigt met de opmerking: „Het groote verschil tusschen de synodalen en de 'vrijgemaakten' ligt immers daarin, dat de laatsten 'ongebonden' zijn? Dat wil dus zeggen: er is alle ruimte voor broederlijke bespreking van de verbondskwestie“.

Inderdaad, De Hoeksema, voor zulk een broederlijke bespreking is bij ons alle ruimte, zooals die er ook vóór 1942 in onze kerken steeds is geweest. Onze kerken zijn slechts gebonden aan Gods Woord en de drie Formulieren van Eenigheid; in het overige erkennen zij volledige christelijke vrijheid. En dat wij

u daarin als geestverwant mogen begroeten, stemt ons tot vreugde. Wij weten, dat het is, zooals u schreef: „Nu kan ik broeder Doekes wel verzekeren, dat wij niet behooren tot degenen, die de 'vrijgemaakten' hebben gesmaad en gebrandmerkt“. Wij zijn u dankbaar voor uw kloek protest tegen de in onze kerken opgezeten hiërarchie.

Met toestemming van onzen hoofdredacteur wil ik dan ook graag gebruik maken van de gelegenheid tot de door u gevraagde discussie.

Vooraf is het echter noodig, dat we de kwestie even zuiver stellen. U hebt uw artikel voorzien van het opschrift: „Smoke Screen“, Rookgordijn. U nam dien term over uit mijn referaat; en naar aanleiding van mijn voetnoot, waarin ook naar u verwezen werd, zegt u: „Ik word dus ingedeeld bij die 'geestverwanten' in het buitenland“, die een rookgordijn leggen over de duidelijke beteekenis van Gods verbondsbeloften“. Even verder: „Dat 'rookgordijn' zit mij scheef. Het is juist niet mijn gewoonte om smoke screens te leggen over de waarheid“.

Dat laatste hebben wij van u inderdaad opgemerkt. En mocht mijn beknopte verwijzing in die voetnoot u onrecht hebben aangedaan, dan wil ik u daarvoor graag mijn verontschuldiging aanbieden. Wij weten zelf uit ervaring maar al te goed, wat het zeggen wil, in een verkeerd daglicht te worden geplaatst!

Toch geloof ik, dat u uit mijn opmerking teveel hebt afgeleid. Letterlijk schreef ik immers: „Over die duidelijke beteekenis van Gods verbondsbeloften is door de synodale theorieën een rookgordijn gelegd. En dien zelfden mist zien we ook in veel uitingen van onze geestverwanten in het buitenland. (Noot:) Zoo b.v. bij De Hoeksema, doch ook bij zijn tegenstanders“.

Mijn zeggenswijze was wat beknopt. Maar er staat alleen dit: over de verbondsbeloften hangt, blijkens allerlei uitingen, ook bij onze geestverwanten in het buitenland (b.v. bij De Hoeksema en bij zijn tegenstanders), nog een nevel, een mist.

En de synodale theorieën hebben dien mist positief als een rookgordijn verspreid.

Mijn bedoeling was dus allermint, u te krenken, door u in denzelfden hoek te zetten met onze felle bestrijders hier in Nederland. Onze hoofdredacteur heeft er al op gewezen, dat er tusschen uw opvatting en de synodale theorieën ten onzent nog heel wat verschil bestaat. Laatstgenoemde theorieën vormen nu een officieel leersysteem, dat geen ingrijpende tegenspraak meer dulden kan. Uw opvatting daarentegen laat volle ruimte voor publieke discussie. Dat is op zichzelf al een weldaad voor het hart.

En daarom is het m.i. ook niet erg, wanneer we als broeders elkanders gedachten overwegen, en dan op sommige punten constateeren: er blijft nog het één en ander in den mist. Dat is geen grievend verwijt, wanneer het maar nader wordt aangetoond. Daarover zijn we het, geloof ik, volkomen eens. Graag wil ik u dan nu nader aanwijzen, op welke punten voor mijn besef uw verbondsoopvatting nog in den mist verkeert. Dit doe ik te meer, omdat ook in onzen kring nog lang niet alle vragen inzake de verbonds-openbaring tot klaarheid zijn gebracht. Er bestaat geen officiële „vrijgemaakte“ leer des verbonds naast en boven de belijdenis.

Na deze positie-bepaling kunnen we nu overgaan tot nadere bespreking van mijn uittaling.

Ik had daarbij uw opvatting op het oog, zooals u die hebt neergelegd in uw uit „The Standard Bearer“ gebundelde artikelen onder den titel: „De geloovigen en hun zaad“. Deze brochure is ten onzent nog niet algemeen bekend. Een vriendelijke hand bezorgde mij eenigen tijd geleden een exemplaar van den tweeden druk.

Met bijzondere belangstelling nam ik kennis van uw voorwoord (gedagteekend 21 Febr. 1946). Voor onze lezers citeer ik daaruit het volgende: „Het leek de Zendingcommissie onzer Kerken niet ondienstig, vooral in verband met de tegenwoordige geschillen in Nederland, de hiervolgende verhandeling te laten herdrukken. Men bedenke hierbij, dat deze materie niet geschreven werd met het oog op de kerkelijke verwikkelingen in het oude vaderland, doch reeds achttien jaren geleden in den vorm van artikelen in de STANDARD BEARER. De tekst werd geheel onveranderd gelaten. Hieraan wil ik nog toevoegen, dat de verspreiding van deze brochure in Nederland niet gemotiveerd wordt door den lust om een hond bij de ooren te grijpen, doch door de begeerte om de waarheid aangaande Gods eeuwig Verbond te dienen“.

Nu, ik kan wel verzekeren, dat wij met groote belangstelling van uw bijdrage kennis genomen hebben; vooral, nu in den zwaren kerkstrijd onze oogen verder zijn open gegaan voor den zegen en de Schriftuurlijke beteekenis van Gods verbond met ons en onze kinderen. Wij meenen, dat 'n openlijk verder onderzoek van Gods openbaring daarover niet anders dan nuttig kan zijn voor ons leven in Christus.

Overigens blijft het natuurlijk waar, wat u naar aanleiding van dat „rookgordijn“ schrijft: „Het kan immers ook zijn, dat wat iemand ziet als een rookgordijn, moet worden toegeschreven aan een cataract of staar van zijn oog“. Ja, dat erkennen wij volmondig. En daarom willen wij graag onze broeders dienen en van hen gediend zijn in het christelijk werk van het wegnemen der splinters uit dat oog. Moge de discussie tusschen u en mij daartoe een vruchtbare bijdrage opleveren!

Nog één opmerking! U schrijft ook dit: „Of echter het een of het ander waar is, kan niet uitgemaakt

worden door Wormser of Pieters, noch ook door onze Belijdenisschriften, die ons nu eenmaal geen duidelijke en volledige verbondsbeschouwing bieden, maar alleen door Gods Woord. Dat is taal naar ons vrijgemaakte hart! Daarom hebben wij ons zoo verzet tegen een synode, die haar armoede aan Schriftbewijzen trachtte te camoufleren door gewelddadige onderdrukking.

De waarheidsdrang van De Hoeksema is ook de onze: waarheid, maar dan uit Gods Woord! Dat is licht in den mist. L. DOEKES.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

OPROP OAN 'E GRIFFERMEARDE FRIEZEN.

De ynsamling fan boeken foar de Bibleteek fan 's Hegeeskoalle hat lokkich al goede fortuten hawn.

Oan 't nou ta binne der lykwols noch net folle Fryske wurken ynkaem. Dat is te bigripen. Jimme silte tocht hawwe, dat dy dêr net brûkt wurde kin e. Op syn moaiest soe faeks ien of oare Fryske studint dy ris ynjaen, as hy oan 't aneupen wie, mar fjirder, ho mar!

Sa is it dochs net. Pref. Schilder sei my, dat it nedich is, dat ek de Fryske útjeften sa folslein mooglik yn 'e Bibleteek oanwêzich binne. En dat net mar foar de aerdichheit. NE, OM 'T SE BRÛKT WURDE MOATTE.

Dat is tael, dy 't wy fan 's prefessers hearre meye. Earst al de lêzing fan Pref. Greijdanus oer de Fryske Bibel, hwêryn 't hy ek de net — Fryske studinten oantrune, om it Frysk te learen. En nou dizze wurden wer.

Mar nou stiet it oan 's, om dit mooglik te meitsjen. De measte boeken binne útfoerkocht, EN DOCHS MOATTE SE DER YN! Dat kin, hwannear 't wy alle gearre 's kasten ris neisjogge, of 't dêr ek Fryske boeken ynstean, dy 't wy foar dit doel misse wolle.

Boeken, dy 't wy foar 's sels kocht hawwe, weljaen, giet nea maklik. Mar as it foar in goed doel giet, dan is it hwat oars.

Op forsûk fan Pref. Schilder freegje ik Jimm' dan nou: Stjûr elts Fryske boek (en ek elts boek oer Fryske, dat yn in oare taal skreaun is byg: „Stads- en Dorpskroniek“ fan Dr Wumkes) nei de Bibleteek fan 'e Hegeeskoalle, Broederweg 15, to Kampen, of as dat better útkomt, oan my.

Yn 't fourste plak natuerlik de mear of minder wittenskiplike. Mar net minder de oare boeken. Dit lêste is fral nedich mei 't each op 'e studinten, dy 't it Frysk leare wolle. Hja moatte dochs ek ark hawwe, om it te learen.

Is der ien, dy 't foar de oankeap fan Fryske boeken jild jaen wol, dy kin dat stoarte op myn girorekken, nr 352770. Fan eltse jildlike jefte sil yn dit blêd forantwurdig dien wurde. Om wis te wêzen, dat dit jild goed bistege wurdt, soe 'k útstelle wolle, om Pref. Greijdanus en De D. v. Dijk to freegjen, hjirfoar boeken to keapjen.

Sneup dos Jimm' kasten ris nei!

Doch it goed;

Doch it hjoed!

Gletsjerk.

B. D. ELZINGA.

(Naschrift. Friesch ken ik niet. Maar ik heb het toch begrepen. Ik zet een streep onder het verzoek op het adres te schrijven: Broederweg 15, om verwarring te voorkomen. — K. S.)

GRONINGER BRIEVEN

Amice frater.

Bezien wij de nieuwe leer, die Jean Paul Sartre haalt uit de wijsbegeerte van het existentialisme, dan blijkt ons al spoedig, dat zij niets nieuws geeft. Zooals thans heel de paganistische wereld schijnt te herleven, zoo treedt hier weer voor ons de trotsche stoïcijn, zooals de apostel Paulus dien in Athene ontmoette — Hand. 17: 18. Daarop wijst terecht Roger Breuil in „Foi et Vie“ van Juli-Aug. j.l. Hij zegt, dat elke wijsbegeerte den mensch vastheid wil geven door een kracht, een hoop, een „transcendence“ buiten hem. Zoo Plato met zijn idee, de Chinees met zijn voorvaderen. Het leven moet daardoor een waarde verkrijgen, die verder strekt dan de korte tijd van zijn bestaan.

Er is, zegt hij, slechts ééne doctrine, die deze „transcendence“, dit steunen op iets dat hooger is dan hij zelf, zoekt in den mensch zelve, en dat is het stoïcisme, dat thans in het existentialisme in nieuwen vorm herleeft.

Zonder twijfel krijgen de „walging“ voor en de „angst“ in het leven eerst realiteit door de sanctie van den dood. De stoïcijn zoekt de kracht, dien dood als het onverbiddelelijk einde recht in het gezicht te zien, voor hem niet te vreezen, ja hem zelfs als het moet